

LVSADA

PAR JAUNAS ĀRSTNIECĪBAS PERSONU DARBA SAMAKSAS KARTĪBAS IZSTRADĀŠANU (VSS- 897)

1

LVSADA un LBAS viedoklis
NTSP sēdei 2020. g. 18. decembrī

Projekts

PAR NOTIKUMU SECĪBU (1)

- 13. Saeima 2019. g. 14. novembrī apstiprināja 2020. g. valsts budžetu, paredzot ārstniecības personu vidējās darba samaksas (VDS) paaugstināšanu par **10%**. Tas ir pretrunā ar Veselības aprūpes finansēšanas likumu (turpmāk – **Likums**), kas paredz VDS pieaugumu par **20%** katru gadu trīs gadu periodā no 2019. līdz 2021. gadam.
- Ministru prezidents A. K. Kariņš 2019. g. 27. novembrī uzdeva veselības ministrei I. Viņķelei izstrādāt jaunu ārstniecības personu darba samaksas kārtību (turpmāk – **Jaunā kārtība**).
- Veselības ministrija (VM) darbu pie Jaunās kārtības veidošanas organizēja savdabīgi. Netika veidota darba grupa, kurā nozares organizācijas brīvi deleģē neatkarīgus pārstāvjus. Tā vietā VM veidoja **domnīcu**, kuras dalībniekus izvēlējās pati VM.

PAR NOTIKUMU SECĪBU (2)

- Pēc LVSADA un LBAS ierosinājuma izskatīt domnīcas darba sākotnējos rezultātus NTSP, VM sasauca NTSP Veselības aprūpes nozares apakšpadomes (VANA) sēdi **2020. g. 14. februārī**. VANA nolēma: 1) VM sniegto informāciju pieņemt zināšanai; 2) atkārtoti izskatīt jautājumu pēc tam, kad domnīca būs sagatavojusi gala ziņojumu.
- Sīkāku informāciju par Jauno kārtību VM sniedza preses konferencē **29. jūlijā**. Kopš tā laika VM mājas lapā bija pieejams informatīvais ziņojums ***Par jaunas ārstniecības personu darba samaksas kārtības izstrādāšanu*** (turpmāk – **Ziņojums**). VM plānoja Ziņojuma izskatīšanu Valsts sekretāru sanāksmē (VSS) 10. septembrī.
- Pēc LVSADA un LBAS ierosinājuma iekļaut jautājumu par Jaunās kārtības izstrādāšanu NTSP 9. septembra sēdes darba kārtībā: 1) VM sasauca VANA sēdi attiecīgā jautājuma izskatīšanai **18. septembrī**, 2) NTSP nolēma, ka jautājums VSS tiks izskatīts pēc tam, kad tas būs skatīts VANA (VSS skatīts **2020. g. 22. oktobrī**, VSS-897).

PAR ZIŅOJUMA VSS-897 VERSIJU

Pozitīvais

- Sadaļā *Ievads* pamatoti norādīts, ka, atbilstoši LVSADA ierosinājumam, 2020. g. 18. septembrī tika sasaukta VANA sēde, lai apspriestu Ziņojumu.
- **Kopsavilkumā** atšķirībā no sākotnējās ziņojuma versijas norādīts, ka ārstniecības personu VDS pieaugumam **2021. g.** valsts budžetā piešķirts **papildus finansējums 183 milj. EUR apmērā.**

Negatīvais

- Noklusēts, ka VANA sēdes laikā 18. septembrī LVSADA uzrādīja konkrētus Jaunās kārtības trūkumus, kurus VM pat nemēģināja atspēkot pēc būtības.
- Lielākā daļa no uzrādītajiem trūkumiem pastāv joprojām.

ZIŅOJUMĀ NEATBILST VAI DAĻĒJI NEATBILST PATIESĪBAI SEKOJOŠI APGALVOJUMI PAR ESOŠĀS DARBA SAMAKSAS SISTĒMAS TRŪKUMIEM

- **Nav** pietiekamas skaidrības un argumentu mērķa algas apjomam (Ziņojumā termins *mērķa alga* apzīmē amata vērtībai un darba tirgus tendencēm atbilstošo darba samaksu)
- **Nav** definēta vēlāmā proporcija starp pamatalgu un atalgojuma mainīgo daļu
- **Nav** skaidrības par kvalifikācijas, darba apjoma un kvalitātes saistību ar atalgojumu
- **Trūkst** skaidru, vienotu kritēriju algu fonda un ārstniecības nozares finansējuma sadalei; sistēma nav caurskatāma ne lietotājam, ne finansējuma piešķirējam.

APGALVOJUMS *NAV PIETIEKAMAS* *SKAIDRĪBAS UN ARGUMENTU MĒRĶA* ALGAS APJOMAM **NAV PATIESS**, JO: (1)

- MK rīkojums Nr. 326 *Par pamatnostādņēm “Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē”* (18.05.2005.) nosaka, ka vidējā ārstniecības personāla VDS ir **60%**, bet jaunākā personāla – **40%** no ārstu VDS; laikā no 2016. līdz 2019. g. šīs proporcijas bija vidēji **57%** un **39%** attiecīgi (**Ziņojums, 29. lpp.**); Jaunā kārtība paredz, ka vidējā ārstniecības personāla VDS būs **59%**, bet jaunākā personāla VDS – **tikai 29%** no ārstu VDS (**Ziņojums, 53. lpp.**);
- MK rīkojums Nr. 870 *Par programmu “Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē 2006. – 2015. gadam”* (06.11.2006.) nosaka, ka ar 2009. g. ārstu VDS jābūt **2,5** reizes lielākai par VDS tautsaimniecībā iepriekšējā budžeta plānošanas gadā; nobīde pret reālo laiku (2 gadi) tika ieviesta precīzākas budžeta plānošanas nolūkā;

APGALVOJUMS *NAV PIETIEKAMAS SKAIDRĪBAS UN ARGUMENTU MĒRĶA ALGAS APJOMAM NAV PATIESS*, JO: (2)

- koeficients **2,5** tika izraudzīts atbilstoši attīstīto valstu tā laika pieredzei un ir tuvs Ziņojumā aktualizētajam koeficientam **2,74**;
- veidojot konceptuālo ziņojumu *Par veselības aprūpes sistēmas reformu* (MK rīkojums Nr. 394, 07.08.2017.), **iepriekš minētais tika salāgots ar budžeta iespējām**; aprēķini liecināja, ka, **2021. g.** sasniedzot divas VDS tautsaimniecībā, ārsta VDS būs tuvu 2,5 VDS tautsaimniecībā **2019. gadā** (nobīde – 2 gadi);
- **izraudzītais mērķis bija sasniedzams un efektīvs**, jo tuvošanās tam veicināja darbaspēka pārvirzīšanos no maksas pakalpojumu segmenta uz valsts apmaksāto pakalpojumu segmentu (Ziņojuma kopsavilkums, 7. – 9. lpp.); 2019. g. ārsta VDS sasniedza 1,9 VDS tautsaimniecībā un 2,2 VDS tautsaimniecībā 2017. gadā.

APGALVOJUMS *NAV DEFINĒTA VĒLAMĀ PROPORCIJA STARP PAMATALGU UN ATALGOJUMA MAINĪGO DAĻU NAV PATIESS, JO:*

- MK rīkojums Nr. 326 *Par pamatnostādņēm “Cilvēkresursu attīstība veselības aprūpē”* (18.05.2005.) nosaka, ka darba samaksa sastāv no amatalgas (70%) un piemaksām (30%); praksē piemaksas veido 38% no VDS ārstiem un 29% no VDS māsām (Ziņojuma kopsavilkums, 11. lpp.);
- darbiniekiem lielākoties ir zināms un saprotams MK noteikumos Nr. 851 *Noteikumi par zemāko mēnešalgu un speciālo piemaksu veselības aprūpes jomā nodarbinātajiem* (10.12.2019.) paredzēto piemaksu apmērs un pamatojums (Ziņojums, 22. lpp.).

APGALVOJUMS NAV SKAIDRĪBAS PAR PERSONAS KVALIFIKĀCIJAS, DARBA APJOMA UN DARBA KVALITĀTES SAISTĪBU AR ATALGOJUMU NAV PATIESS, JO:

- MK noteikumos Nr. 851 *Noteikumi par zemāko mēnešalgu un speciālo piemaksu veselības aprūpes jomā nodarbinātajiem* ir noteiktas zemākās mēnešalgas likmes sešās amatu kvalifikācijas kategorijās (1. kategorijai – 1 187 euro, 6. kategorijai – 576 euro);
- tajos pašos MK noteikumos ir noteikta speciālā piemaksa atbilstoši darba stāžam, izglītības līmenim, akadēmiskajam vai zinātniskajam grādam un darba vērtējumam; piemaksa var sasniegt 15% no personai noteiktās mēnešalgas.

APGALVOJUMS *TRŪKST SKAIDRU, VIENOTU KRITĒRIJU ALGU FONDA UN ĀRSTNIECĪBAS NOZARES FINANSĒJUMA SADALEI; SITĒMA NAV CAURSKATĀMA NE LIETOTĀJAM, NE FINANSĒJUMA PIEŠĶĪRĒJAM IR DAĻĒJI PATIESS, JO:*

- kritēriji ārstniecības nozares finansējuma sadalei ir atkarīgi no VM politikas nostādnēm;
- jau tagad ir iespējams izsekot katra darbinieka ienākumiem visās viņa darba vietās (*Ziņojums, 41. – 42. lpp.*);
- MK noteikumi Nr. 555 *Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība* nosaka VDS mēnesī ārstiem, ārstniecības un pacientu aprūpes personām un ārstniecības un pacientu aprūpes atbalsta personām.

ZIŅOJUMA PIEDĀVĀTAIS ĀRSTNIECĪBAS PERSONU ATALGOJUMA MODELIS SAISTĪTS AR SEKOJOŠIEM RISKIEM

- Labāko speciālistu aiziešana no valsts sektora
- Jaunākā medicīniskā personāla motivācijas mazināšanās
- Darbinieku tiesību uz taisnīgām piemaksām pasliktināšana
- Birokrātijas pieaugums
- Izvairīšanās no Likumā noteiktās VDS paaugstināšanas ārstniecības personām 2020. un 2021. gadā

RISKS, KA LABĀKIE SPECIĀLISTI AIZIES NO VALSTS SEKTORA

- Saistīts ar Jaunajā kārtībā paredzēto **ierobežojumu**: augsti kvalificēta speciālista darba samaksa (alga kopā ar piemaksām) nedrīkstēs pārsniegt **30%** no konkrētajā gadā noteiktās mērķa VDS (Ziņojuma kopsavilkums, 9. lpp., Ziņojums, 66. lpp.).

RISKS, KA MAZINĀSIES JAUNĀKĀ MEDICĪNISKĀ PERSONĀLA MOTIVĀCIJA

- Saistīts ar Jaunajā kārtībā paredzēto jaunākā medicīniskā personāla VDS proporcijas no ārsta VDS **samazinājumu no 40% uz 29%** (Ziņojums, 53. lpp.).

RISKS, KA JAUNĀ KĀRTĪBA PASLIKTINĀS TIESĪBAS UZ TAISNĪGĀM PIEMAKSĀM, PASTĀV TĀPĒC, KA:

- ārstniecības personu atalgojuma mainīgajā daļā nav paredzētas ne Darba likumā noteiktās vispārējās piemaksas (par virsstundām, nakts darbu u. c.), nedz arī MK noteikumos Nr. 851 noteiktās speciālās piemaksas (piemaksa par darbu, kas saistīts ar īpašu risku u. c.) (**Ziņojuma kopsavilkums**, 10. lpp., **Ziņojums**, 68. un 74. lpp.);
- ārstniecības personas atalgojuma mainīgās daļas īpatsvars nedrīkstēs pārsniegt **30%** (**Ziņojuma kopsavilkums**, 11. lpp.), bet Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums atļauj **50%** (14. panta otrā daļa).

RISKS, KA JAUNĀ KĀRTĪBA IZRAISĪS BIROKRĀTIJAS PIEAUGUMU, PASTĀV TĀPĒC, KA:

- pilna laika ekvivalenta jeb PLE (nosaka, kādas darbības veicamas ārstniecības personai vienas slodzes ietvaros) noteikšanai un izpildes kontrolei pēc būtības darbiniekam ir jāpilda dienasgrāmata (**Ziņojums, 69. lpp.**);
- paredzēts turpināt ārstniecības personu atalgojuma datu publiskošanu, nodrošinot detalizētāku informāciju (**Ziņojuma kopsavilkums, 12. lpp., Ziņojums, 81. lpp.**); jāpiezīmē, ka NVD jau šobrīd netiek galā ar pienākumu reizi ceturksnī publicēt datus par VDS ārstniecības iestādēs.

RISKS, KA JAUNĀ KĀRTĪBA PALĪDZĒS VALDĪBAI IZVAIRĪTIES NO LIKUMĀ NOTEIKTĀS VDS PAAUGSTINĀŠANAS VESELĪBAS APRŪPES NOZARES DARBINIEKIEM, PASTĀV TAĒC, KA:

- Ziņojumā kopsavilkumā piedāvātais finanšējuma modelis mērķa algas sasniegšanai – pakāpeniski septiņu gadu laikā periodā no 2021. līdz 2027. gadam (**11. lpp.**) – Likumā noteikto VDS paaugstināšanu neparedz;
- Likumā noteikto VDS paaugstināšanu veselības aprūpes nozares darbiniekiem 2020. un 2021. gadā neparedz neviens no Ziņojumā aprakstītajiem mērķa algas sasniegšanas variantiem (**83. – 92. lpp.**).

NOSLĒGUMS

Priekšlikumi

- **Nevirzīt izskatīšanai** Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu «Par jaunas ārstniecības personu darba samaksas kārtības izstrādāšanu» (VSS-897) daudzo trūkumu un nozares cilvēkresursu apdraudējuma dēļ.
- **Uzdot VANA** 2021. g. sākumā izskatīt jautājumu par darba samaksas kārtības pilnveidošanu veselības aprūpē.

Paldies par uzmanību!

